

Lärarhandledning

MEDELTIDS- LÅDA

Regionmuseet
Skåne

www.regionmuseet.se

VÄLKOMMEN TILL MEDELTIDSLÅDAN

Innehållet i lådan är tänkt som ett komplement till den vanliga läroboken och vill, med utgångspunkt från arkeologiska fynd, berätta om det vanliga livet under medeltiden. Lådan är producerad av Regionmuseet Skåne, Kristianstad. Över sommarloven tar museet hand om lådan för att städa den, laga och ev. komplettera.

Föremålen är kopior av arkeologiska fynd och är ”prov- och ta-vänliga”. Föremålen får användas och kläderna provas, men de måste hanteras med försiktighet. Många av föremålen ligger i plastpåsar av samma typ som arkeologerna använder som fyndpåsar vid utgrävningar.

Glöm inte att fylla i loggboken. Uppgifterna behöver vi för vår statistik. Skulle något ha gått sönder eller försvunnit anteckna detta i loggboken. Då går det snabbare för oss att gå igenom inför lagning eller komplettering.

Den här lärarhandledningen finns att ladda ner från Regionmuseets hemsida.

<https://regionmuseet.se/skola/studielador/>

MYCKET KORT SKÅNSK OCH DANSK MEDELTIDA HISTORIA

Den första kända gränsen mellan Sverige och Danmark dateras till 1030. Den danske kungen Knut den Store var intresserad av Skåne och grundlade bland annat ett myntverk i Lund.

Skåne kristnades av missionärer från England och Tyskland, och under en kort period satt det rivaliserande biskopar i Dalby och Lund. Lund, och det tyska inflytandet, avgick med segern och 1103 blev Lund ärkebiskopssäte. Domkyrkan invigdes 1145.

1157-1241 kallas Valdemarstiden. Då regerade Valdemar den Store, och efter honom hans söner. Under tiden satt tre olika ärkebiskopar på ärkebiskopstolen i Lund, bland dem den stridbare Absalon. Under denna tid erövrades bland annat Rügen och Estland.

Ärkebiskop Absalons fogdar var hårda och skåningarna ville inte betala det utkrävda tiondet. Därför gjorde de uppror år 1180. Under upproret valde de en egen kung, men han fick fly till Sverige ett par år senare.

Tiden från 1200-talet till 1300-talets slut kallas ”herremännens tid”. Genom krig och ekonomiska problem pantsattes stora delar av Danmark till tyska grevar från Slesvig och Holstein. Skåne såldes till svenska kungen Magnus Eriksson, varvid det skapades en union mellan Skåne och Sverige.

1340 blev Valdemar Atterdag kung i Danmark, och han började återerövra landet. Genom härjningståg, överfall och återköp blev riket återförenat 1360. Gotland erövrades 1361 och förblev danskt i 300 år.

1388 blev Margareta I vald till regent över alla de tre nordiska länderna, och 1397 undertecknades Kalmarunionen.

När Kristian I valdes till kung i Danmark och Karl Knutsson i Sverige började det första unionskriget, 1451. Skåne härjades av svenskarna.

1471 stod slaget vid Brunkeberg, där Kristian I:s försök att återta Sverige misslyckades. Kung Hans efterträdde Kristian, men efter en kort period som kung i de nordiska länderna blev han, år 1501, avsatt i Sverige.

Kristian II valdes till kung 1513. Han ville få Sverige tillbaka till unionen. Detta ledde bland annat till Stockholms blodbad år 1520.

Kristian II blev avsatt i Danmark tre år senare. Han var vän med borgare och bönder, men inte med stormännen. De valde därför istället Fredrik I till kung. Skåningarna ville dock behålla Kristian II, och oroligheter utbröt. Även den svenske kungen, Gustav Vasa, blandade sig i stridigheterna och stödde de skånska adelsmännen. Vid ett möte i Malmö 1524 bestämdes slutligen att Skåne, Halland och Blekinge skulle förbli danska, med Fredrik I som kung.

BILDER

ALMANACKA FRÅN 1399

I lådan ligger ett laminerat ark med bilder från en almanacka.

Originalbilderna finns på ett pergament från år 1399.

Bilderna föreställer:

Januari – Dukat kistebord inomhus.

Februari – Gödselhantering.

Mars – Kvisthuggning till stängsel eller ved.

April – Trädplantering (?)

Maj – Kålplantor sätts i kålgården.

Juni – Hamling. Kvistar från träd tas till vinterfoder åt djuren.

Juli – Höstning. Höet slås.

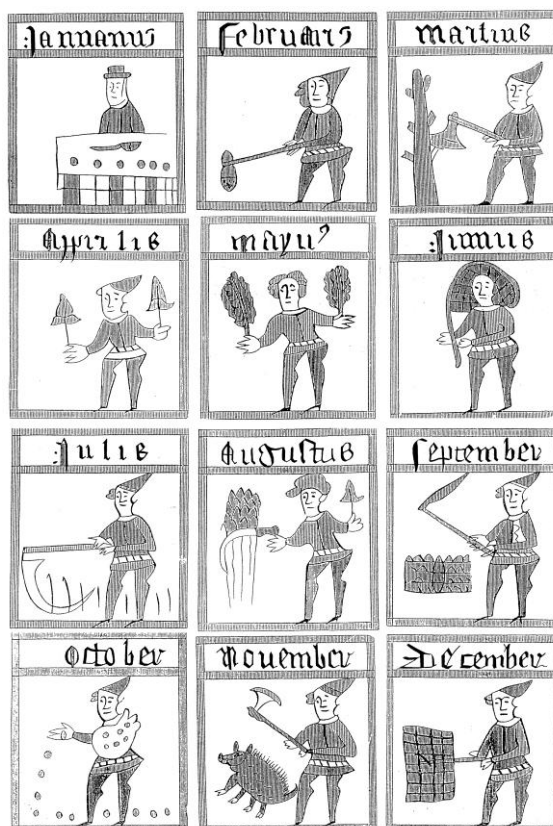
Augusti – Skördetid. Säden skärs med en skära.

September – Tröskning med slaga.

Oktober – Sådd av höstsäd.

November – Slakt.

December – Bak i bakugn.

HANSAKOGG

På ett laminerat ark finns det, på ena sidan, en bild från en tysk handskrift, som visar lastning av en kogg.

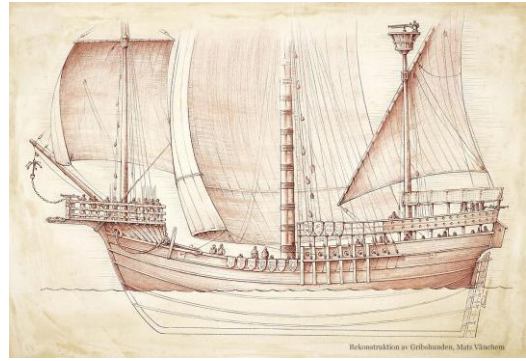
Under medeltiden dominerades handeln av Hansan. Skånemarknaden var en av Nordeuropas viktigaste marknader från 1200-talet och framåt. De viktigaste platserna var Skanör och Falsterbo med sin sillmarknad.

Sillfisket hade under en lång period större betydelse för Danmarks ekonomi än jordbruket. Man fiskade sill från mitten av augusti till mitten av oktober. Under goda år exporterades ca 200 000 tunnor sill ut i Europa, över vattnet i hansekoggar.

Under 1200-talet växte flera städer, som drog nytta av handeln med Hansan, upp längs Skånes kuster. Under senmedeltiden förlorade Skanör och Falsterbo betydelse och Malmö övertog rollen som Skånes viktigaste handelsplats.

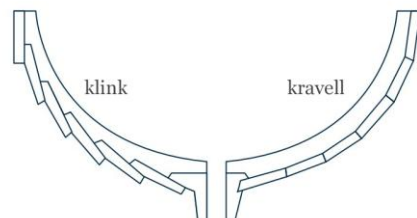
GRIBSHUNDEN

På ett laminerat ark finns, på ena sidan, en rekonstruktionsteckning av skeppet Gribshunden.

Vid midsommar år 1495 var den danske kungen Hans på väg till Kalmar. Där skulle de danska, norska och svenska riksråden träffas för att förhandla om Kalmarunionens framtid. Kung Hans såg sig själv som en självklar unionskung, men svenskarna var inte lika övertygade om detta. De tyckte att Danmark och danskarna tog alldeles för mycket plats i unionen. De svenska stormännen ville själva ha mer makt.

Till mötet i Kalmar tog kung Hans naturligtvis sin tids Ferrari, flaggskeppet **Gribshunden**. Skeppet byggdes i Flandern (en del av nuvarande Belgien) vid mitten av 1480-talet, med den absolut senaste tekniken, i kravell. Det innebär att brädorna till skrovet var fästa kant i kant, till skillnad från den äldre tekniken klink, överlappande plank. De kravellbyggda båtarna kunde göras större, de blev mer stabila och kunde bära fulla segel. Det var den här typen av båtar som tog Columbus till Karibien (1492) och Vasco da Gama till Indien (1498).

Inför resan till Kalmar lastades Gribshunden med lyxiga matvaror och fina gåvor, och skeppet utrustades med de modernaste kanonerna. Det gällde för kung Hans att imponera och att visa att han var den mäktigaste i Norden.

På väg från Köpenhamn till Kalmar lade Gribshunden till utanför Ronneby. Av någon anledning kom elden lös på

skeppet. Det ståtliga skeppet sjönk ner i bottendyn, och glömdes bort.

På 1970-talet hittades vraket av sportdykare. I 20 års tid dök de på platsen innan någon observerade medeltida lavetter (ställningar) till kanoner. Detta rapporterades till länsstyrelsen och Blekinge museum, och år 2001 påbörjades en professionell marinarkeologisk undersökning av vraket.

Du hittar mer om Gribshunden i filmer på UR play och Youtube, och på Blekinge museums hemsida:

<https://urplay.se/sok?query=gribshunden>

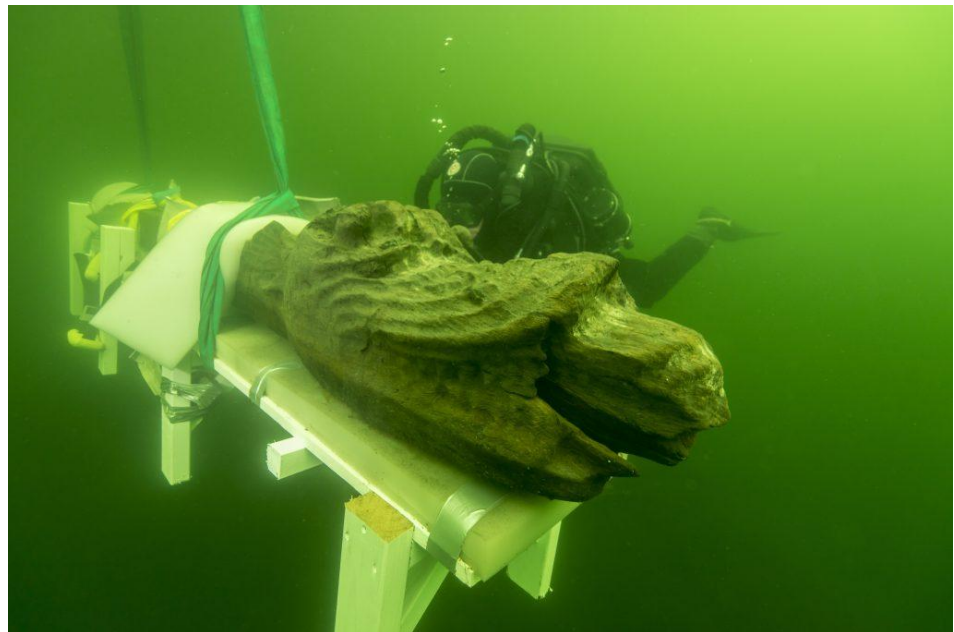
[Följ med ner till vraket Gribshunden! \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)

<https://blekingemuseum.se/arkeologi/gribshunden/>

Och hur gick det då för kung Hans och mötet i Kalmar? Jo, när han äntligen kom fram hade den svenska delegationen tröttnat på att vänta och gett sig därifrån.

Galjonsfiguren,
Gribshunden,
bärgas från det
sjunkna skeppet.

Foto:
Ingemar Lundgren

FÖREMÅL

MEDELTIDA DRÄKT

Struthätta, mantel, kjortel, hosor och skor.

Kopia av Bockstensmannens kläder.

Dräkten är förenklad och sydd på maskin.

Bockstensmannen hittades i en torvmosse i Halland 1936. Mannen hade mördats vid början av 1300-talet och hans kropp var pålad; den hade genomborrats av ett antal träpålar, kanske för att jordfästa honom och hindra honom från att gå igen.

Bockstensmannens dräkt är den enda fullständigt bevarade dräkten i Europa. Kläderna är gjorda i ylletyg. Även hosorna är av tyg. De hölls uppe av läderremmar som var fästade vid ett bälte.

Bockstensmannen saknade underkläder.

Struthättan med den stora axelkragen användes av både män och kvinnor. Strutens längd varierade med modet. Bockstensmannens dräkt var brun, eftersom den legat i mossen så länge. Man vet inte vilken färg den ursprungligen kan ha haft.

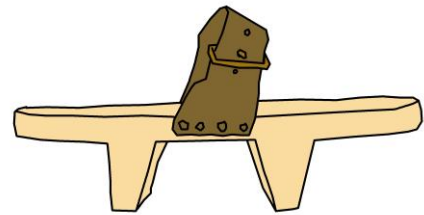
Det var ingen skillnad mellan vänster- och högersko under medeltiden, och heller inte mellan herr- och damsko. Skorna saknade klack.

Läs mer om Bockstensmannen på

Länsmuseet Varbergs hemsida

<https://museumhalland.se/bockstensmannen/>

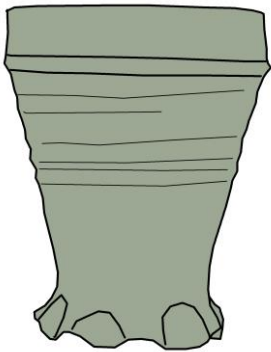

PATINOR

Kopia gjord efter fynd i Lund.

En speciell typ av träsko som saknade ovanläder och bands eller spändes fast på foten med läderremmar. De var praktiska att använda inomhus på kalla golv, men framför allt på städernas gator, som var långt ifrån rena.

KRUS OCH BÄGARE

Kopior av 1400-talskrus, Gotlands Fornsal i Visby och Stockholms medeltidsmuseum.

Stengodskruset är ett så kallat Siegburgkrus. Dessa krus var importvaror från Rhenområdet i Tyskland, och var smala med tummad fot och dekor av drejrande.

KNIV

av medeltida typ, Gotlands Fornsal i Visby.

Något speciellt matverktyg fanns inte förutom skeden. Den kniv som användes var den som man ständigt bar med sig vid bältet.

TRÄSKED

av medeltida typ, Gotlands Fornsal i Visby.

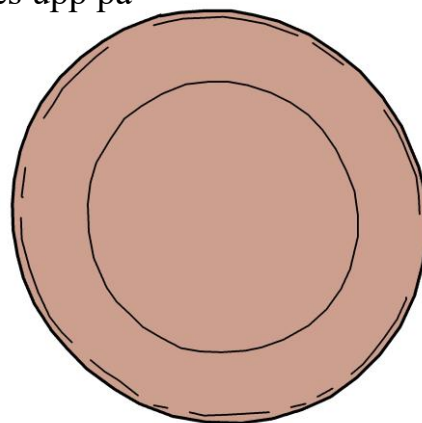
Skedar hörde till de matbestick man tog med sig till fest. Annars åt man med fingrarna. Skedar tillverkades i många material, som trä, ben eller horn.

Även silverskedar finns bevarade från medeltiden. De måste ha varit mycket dyrbara, och det är inte säkert att man ätit med dem. Eftersom skedbladen är så stora kan man istället ha använt dem för att dricka ur.

TALLRIK AV TRÄ

Kopia av medeltida typ.

Gröt och soppa åts direkt ut grytan. Annan mat lades upp på flata tallrikar, så kallade diskar.

SNÖRRING I SILVER

Kopia, Stockholms medeltidsmuseum

Bruket att bära ringar blev allmänt och omtyckt under medeltiden. Att man gärna hade fler än en ring kan man se på prinsessan i S:t Göransgruppen i Stockholms Storkyrka. Hon har inte mindre än åtta ringar.

BULTLÅSNYCKEL

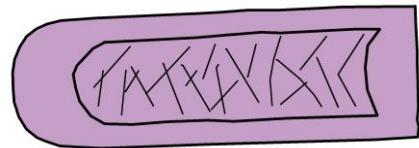
Kopia av brons från Tingstäde på Gotland. Gotlands Fornsal i Visby.

Den vanligaste typen av lås under medeltiden var bultlåset, ett slags hänglås. Bultlås fanns från 1000-talet och under hela medeltiden. De var vanligen av järn, men bronslås tillverkades också.

Låset öppnas då nyckeln trycker ihop spärrfjädern inne i hänglåset.

VAXTAVLA OCH STYLUS

Kopia efter fynd i Lund.

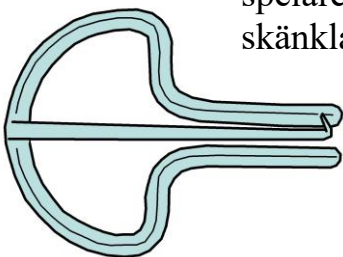

Vaxtavlor är rätt så vanliga fynd. De fungerade som ett slags outslitliga anteckningsblock. Den nedsänkta ytan är repad för att ett tunt lager vax lättare ska fästas, och hållas kvar, där.

I vaxet skrev man med en stylus. Den var vass i den ena änden, med den skrev man. Den andra änden var plan och fungerade som suddgummi genom att jämna ut vaxet.

MUNGIGA

Mungiga är ett musikinstrument som ofta hittas vid arkeologiska grävningar i Norden. De äldsta mungigorna är från 1200-talet. Tonen alstras genom att skänklarna sätts mot spelarens tänder. Sedan knäpper man på metalltungan så att skänklarna vibrerar.

BENFLÖJT

Nyttillverkad efter medeltida modell.

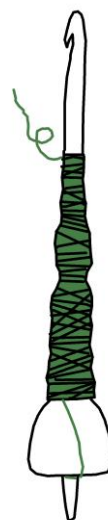
Flöjter av ben, oftast fårben, är vanliga fynd vid utgrävningar i medeltida städer. I Sverige har flera hundra påträffats.

SLÄNDA

Nyttillverkad efter medeltida modell.

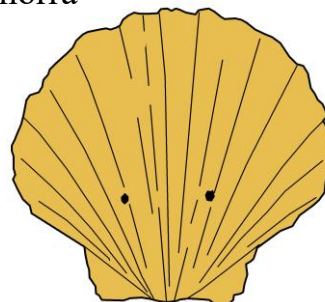
Den medeltida kvinnan är mycket ofta avbildad i arbete med sländan (se diabild nummer 19 från Rinkaby kyrka). Sländtrissan, sländans tyngd, kunde vara av olika material, exempelvis sten, keramik, trä. Tyngden på sländtrissan avgjorde hur tunn tråd som kunde spinnas; ju tyngre trissa desto kraftigare tråd.

PILGRIMSMÄRKEN

Att göra en pilgrimsfärd ansågs under medeltiden extra förtjänstfullt. Resan ställdes till en avlägsen ort där Kristus själv eller något helgon hade levat eller dött. Som ett minne och bevis på att man varit på vallfartsorten fick man köpa sig ett märke att sy fast på hatten, västan eller dräkten.

I Lund har man hittat många skal av pilgrimsmussla. De hämtades i vallfartsorten Santiago de Compostella i norra Spanien. Där fanns den heliga Jakobs grav.

TEXT TILL BILDSPEL

Bildspelet finns att laddas ner från Regionmuseet.

<https://regionmuseet.se/skola/studielador/>

1. GLIMMINGEHUS

Borgen uppfördes 1499-1505 av herremannen Jens Holgersson Ulvstand. Borgen har ett mycket väl uttänkt försvarssystem, vilket gjorde det mycket svårt för fiender att tränga in i huset. Mycket av byggnadsmaterialet kom från Gotland. Det kan ha kommit från rivningshus i Visby, som delvis hade förstörts under medeltidens unionsstrider. Borgen utrustades också med ett varmluftssystem i murarna, så att det stora huset kunde få en del av sin värme från köket i källarvåningen.

2. GLIMMINGEHUS BORGSTUGA

Borgstugan fanns på första våningen. Valven vilar på en mäktig pelare i mitten av rummet. Kring den hänger ett åttkantigt bord. I de meterdjupa fönsternischerna fanns en speciell försvarsanordning. I hålen i sidorna satt en bjälke, på vilken en s.k hakebössa kunde vila. Omkring 400 hakebössor kunde avfyras från borgens alla gluggar. Borgens knektar höll antagligen till i borgstugan, medan tjänstefolket vistades i den s.k folkstugan vid köket.

3. HANNAS KYRKA, 1100-TAL

Redan på 1100-talet hade cirka 350 stenkyrkor byggts i Skåne. Hannas kyrka är ett bra exempel på en romansk kyrka (i rundbågestil).

Byggnadsdelar, från vänster, kallas absid, kor, långhus och torn. De flesta tidigmedeltida kyrkorna hade inte torn. Tornet på Hannas kyrka byggdes på 1400-talet.

4. GRÅBRÖDRAKLOSTRET I YSTAD

Klostret är det bäst bevarade i nuvarande Sverige. Det grundades 1267 och var då Danmarks största kloster. Bilden visar korsgången.

5. GRÅBRÖDRAKLOSTRET I YSTAD

Fotot visar den numera inbyggda korsgången.

6. SENMEDELTIDA TEGELHUS I YSTAD

Teglet kom till Norden mot slutet av 1100-talet. Nordens äldsta daterade tegelkyrka är den i Gumlösa i nordöstra Skåne. Kyrkan invigdes 1192. Från 1200-talet och framåt byggdes många kyrkor av tegel i den gotiska stilen (spetsbågestil), framför allt i städerna. Tegelhuset på bilden ligger nära Mariakyrkan i Ystad och användes som skola fram till år 1841. Huset har en, för gotisk stil, typisk trappgavel.

7. S:T OLOFS KYRKA

Kyrkan är byggd i början av 1200-talet. När den renoverades 1950 fann man pilgrimsmärken inristade på en rund pelare i kyrkan. Vid pelaren till vänster står ett sidoaltare från 1400-talet.

8. PILGRIMSMÄRKEN

Den som ristade in sitt bomärke trodde att han genom detta stod under helgonets beskydd under resten av livet.

9. S:T OLOFSBILDEN

S:t Olofs kyrka var en pilgrimskyrka. Hit vallfärdade folk för att få bot av helgon S:t Olof. Vid besöket i S:t Olofs kyrka tillbad man helgonet, strök sig med silveryxan, drack vatten ur en helig källa i närheten av kyrkan, och offrade pengar i den.

Olof Haraldsson var kung i Norge 1015-1028. Som ung plundrade han i Mälaren, längs Östersjöns och Finska vikens kuster och kring Danmark. Han deltog i stridigheter i England, och antog kristendomen i Normandie. Han återvände till Norge och tog makten med våld. Med våld drev han också kristnandet i Norge. Han stupade i ett slag 1030, och därefter sades det att det skedde underverk i närheten av hans lik. Olof blev Nordens första helgon.

Trots att reformationen genomfördes i Danmark 1536 konstaterades, vid en visitation av S:t Olofs kyrka nära hundra år senare (1627), att kulten kring S:t Olof fortfarande var vid liv. Det tog lång tid för den protestantiska kyrkan att rensa ut ”de papistiska vidskeplerna”.

10. GRÅMANSTORPS BYKARTA 1707

Så här kunde en medeltida by se ut; en typisk radby där gårdarna låg i rad utmed bygatan. 85% av Skånes befolkning bodde i byar. I norra Skåne bodde många i ensamgårdar.

Inägorna var delade i så kallade vångar, vilka i sin tur var delade i tegar, något eller några tiotal meter breda. Varje bonde hade sin jord spridd på ett otal platser inom byns inägor. På kartan har gård nummer 7 ringats in, och gårdens olika tegar är markerade med en blå prick.

Treskifte, eller trevångsbruk, var det vanligaste i Danmark. Man växlade mellan vårsäd, höstsäd och gräs (träda). Utmarken var gemensam för alla byns bönder. På utmarken släppte de sina djur för bete.

11. GRIMMATORPET, BROBY HEMBGDSPARK

I Skåne finns två ålderdomliga hustyper med anor från medeltiden. De brukar kallas ”skånska längan” och ”det sydgötiska huset”.

Grimmatorpet, som byggdes 1706, hör till den sydgötiska typen. I stugan i mitten lagade man mat, åt, sov och skötte sina inomhussysslor. De båda högre loftbodarna på sidorna användes som förråd. Där fanns ofta utrustningen för öltillverkning. De övre våningarna användes vanligen som spannmålsmagasin.

12. GRIMMATORPET, BROBY HEMBYGDSPARK

13. FÄGATA ELLER FÄDRIFT

Gärdsgårdarnas uppgift var att hindra djuren från att komma ut på åkrarna när de leddes till utmarken för att beta. Ovanpå gårdsgårdarna kunde man lägga ris, eller så lät man taggiga buskar växa där.

De flesta gårdsgårdarna under medeltiden var av trä. Så här pampiga stengården, som de på bilden, blev inte vanliga förrän under 1800-talet.

14. MEDELTIDA HUSDJUR

Bilden visar en kalkmålning i Vittskövle kyrka. På målningen, som är från 1400-talet, kan vi se en gris, två kor, tacka och bagge, hästar, hjort och en åsna. Observera den bortsmygande räven!

Vid arkeologiska undersökningar har man hittat ben från husdjur som gris, häst, nöt, får, get, höns, gäss, katt och hund. Husdjuren fanns även inne i städerna.

Tamsvinen fick under sommarhalvåret gå fritt i skogarna. De åt gärna både ek- och bokollon. Medeltidens vuxna gris gav vid slakt ca 40 kg kött. Idag slaktas grisarna vid 6 månaders ålder och ger då 80 kg kött.

En medeltida ko kunde ge upp till 500 liter mjölk per år; idag mjölkas en normal ko på 7000 liter per år.

Man åt mycket får- och getkött under medeltiden. Mjölken användes för osttillverkning.

På grund av svårigheter att få tag på vinterfoder slaktade man på hösten och minskade därigenom antalet djur inför vintern.

Både höns och gäss fanns som tamfåglar.

15. KATT MED RÅTTA I MUNNEN

Bilden visar en målning i S:t Petri kyrka i Malmö. Katten var ett nödvändigt husdjur, för att hålla möss och råttor i schack. Och kattsinn användes för värmens skull. I Lund har påträffats lämningar efter en kattuppfödning, ett kattsakteri. Man kan undra om köttet bara kastades bort, eller serverades det på någons middagsbord?

16. BONDEN PLÖJER

På en kalkmålning i Rinkaby kyrka plöjer bonden med en plog. Plogen fanns i Skåne redan på 1100-talet och spreds under medeltiden norrut. Vanligast var dock att åkern bearbetades med ett årder, som endast rispade fåror i marken. Plogen gör både fåror *och* vänder jorden.

17. SKÖRD UNDER 1400-TALET

I Rinkaby kyrka kan man även se hur en kvinna skär säden med skära. Säden binds sedan upp i kärvar och sätts i travar för att torka på åkern.

18. SÄDEN KÖRS HEM

Bonden, med skepparkrans och huva, står på lasset och tar emot sädeskärvarna som hustrun, klädd i huvudduk och

förkläde, räcker upp med en långskaftad högaffel. Bilden finns på en målning i Rinkaby kyrka.

19. KVINNA OCH BARN

Kvinnan, i Rinkaby kyrka, spinner garn på en slända, medan äldre syskon vagnar det lilla spädbarnet.

20. JESUSBARNET I GÅSTOL

På en målning i Brönnestads kyrka ser man hur Maria syr på den klädnad, som sedan växte med Jesus under hans liv. Lilla Jesusbarnet lär sig gå i en gåstol.

ARKEOLOGI I SKOLAN

I lådan finns häftet ”Arkeologi i skolan – att jaga sammanhang i det förflutna” med tips på spännande övningar och arbetsmetoder. Dessutom innehåller den en kortfattad fördjupning i ämnet arkeologi.

Häftet gavs ut 2004, så en del information och länkar är föråldrade. Värt att nämna är att projektet ”Fornminnesinformation”, som omtalas på sidan 45, resulterade i databasen ”Fornsök”.

ATT SÖKA PÅ NÄTET

Sveriges historia är en webbplats med färdiga lektioner, som du kan kopiera eller inspireras av. Där finns uppgifter till eleverna, filmer mm. Lektionerna är dock i första hand riktade till åk 4 och uppåt.

<https://sverigeshistoria.se/>

SVERIGES HISTORIAFÖR ELEVERFÖR LÄRAREENGLISH

GE DINA ELEVER EN LÄRORIK HISTORISK UPPLEVELSE

Här hittar du lärarhandledningar till alla lektioner. I varje lärarhandledning finns information om lektionens koppling till skolans läroplan och beskrivningar av hur du kan arbeta med lektionen i klassrummet. Längst ner i varje lärarhandledning finns en länk till den aktuella lektionen.

Vikingatid

Åk 4-6

Alla sekel

Din filtrering på Vikingatid, och Åk 4-6 ger 5 resultat

ATT RESA STEN
VAD ÄR EN RUNSTEN? >
ÅK 4-6
1000-TAL | LÄRARHANDLEDNING | Producerat av: Historiska museet

MER ÄN ETT KILO SILVER
VAD KÄN EN SILVERSKATT BERÄTTA OM HUR SVERIGE BLEV KRISTET? >
ÅK 4-6
1000-TAL | 1100-TAL | LÄRARHANDLEDNING | Producerat av: Gamla Uppsala museum

TRELLEBORGEN – EN VIKINGABORG
VARFÖR FANNS DET EN VIKINGABORG I TRELLEBORG? >
ÅK 4-6
1000-TAL | 800-TAL | 900-TAL | LÄRARHANDLEDNING | Producerat av: Trelleborgen

<http://www.ungafakta.se>

TALVERSION

LÄRARE? SE HIT!

STUDIEMATERIAL TILL SKOLAN

AKTUELLT OCH NYTT

Las och lär om häxor, sägnerna kring dem och deras ofta fruktansvärda öden!

» Till Häxor

Prova på vårt nya spel! Rädda prinsan eller prinsessan från den elaka trollkarlen!

» Till Spel

VÄRDEFÖR DITT OCH DITT

INDIANER

PIRATER

VAMPYRER

NATURKRASEN

MYSTERIER

VAR MED OCH STÖD UNGA FAKTA!

KLICKA HÄR!

~~~~~

Tre slumpade bidrag från unga berättare:

HAN SOM INTE VILLE BYTA SKOLA.

En blommas liv

BÅNSTÄVÅNNER!

Senast besvarade frågan från panelen:

kan ni inte skriva om mary celeste på unga fakta?

UNGA FAKTA TV

VÅR EGNA KANAL

VAD ÄR UNGA FAKTA?

VILKA ÄR UNGA FAKTA?

DEL AR VI SOM SÄTTAR PÅ UNGA FAKTA!

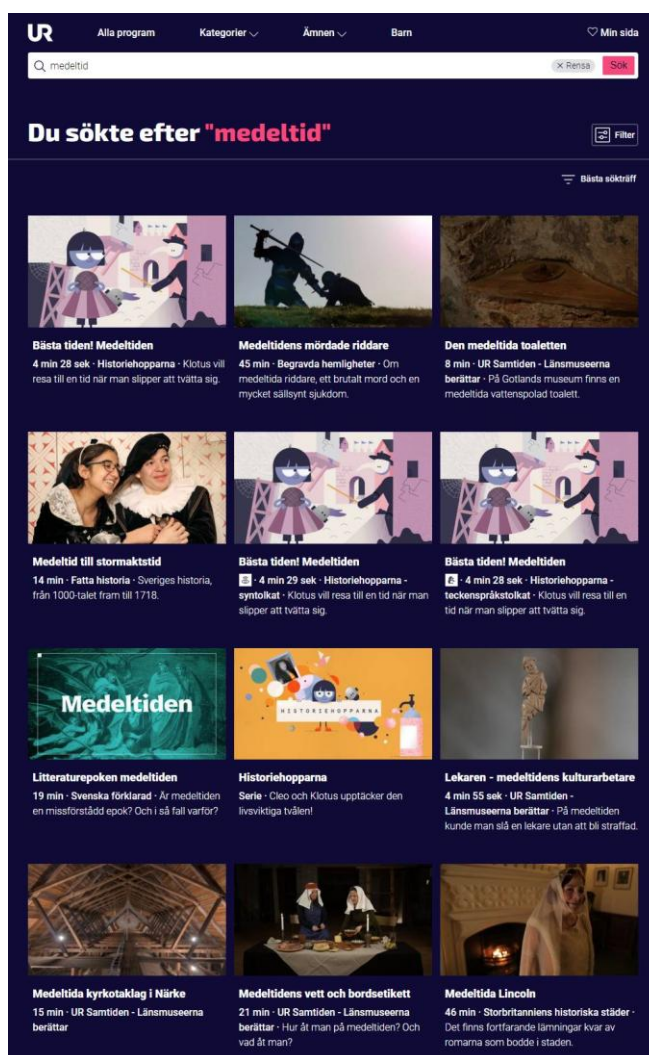
Copyright © 2000-2022 Unga Fakta AB

UR Play är en guldgruva att ösa ur. Här finns massor med film, en del riktade direkt till elever/barn, annat till lärare/vuxna.

<https://urplay.se/>

Under UR Samtiden finns en serie kallad **”Länsmuseerna berättar”**. Här hittar du reportage, berättelser och föreläsningar från Sveriges olika länsmuseer.

<https://urplay.se/serie/220038-ur-samtiden-lansemuseerna-berattar>

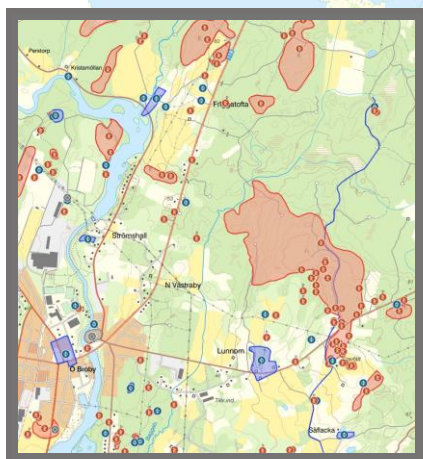

FORNSÖK är Riksantikvarieämbetets rikstäckande inventering av fornlämningar. Här kan du söka upp, och läsa beskrivningar av, samtliga kända fornlämningar i hela Sverige.

Databasen skapades som ett arbetsredskap för länsstyrelse, kommuner och arkeologiska firmor, men har utvecklats för att bli mer tillgänglig för alla intresserade.

Kartan kan med fördel användas för att kombinera historia med orientering och kartkunskap. Kartan finns som app till mobiltelefon, att ta med ut på jakt efter forntiden.

<https://app.raa.se/open/fornsok/>

TILLBAKA
STÄNG

Dela
Utskriftsversion

L1991:6422 Gravfält
Fornlämning

RAA-nummer: Östra Broby 38:1

Publicerad av Riksantikvarieämbetet: 2018-10-02

Län	Kommun
Skåne	Östra Göinge
Landskap	Socken
Skåne	Östra Broby

Beskrivning

Lämningstyp ☒ Definition och kommentar

Gravfält

Beskrivning av lämning

Gravfält, 80x25 m (NO-SV), bestående av 7 fornlämningar, varav 2 osäkra. Dessa utgörs av 1 röset och 6 runda stensättningar. Röset, svagt övertorvat, är 17 m i diam och 0,9 m h, av 0,2-0,4 m st stenar. I mitten är en sten, synligt 1x0,6x0,3 m. De runda stensättningarna är 9-13 m i diam och 0,15-0,3 m h. Alla är övertorvade med stenar synliga i ytan. En har kantkedja, av 0,3-0,4 m st stenar, delvis synlig. En har mittörset, 3 m i diam och 0,1 m h, ytterligare en är påford oöddigsten.

Vill du få en inblick i arkeologens arbete, både i fält i arbetet med att analysera det som hittats, rekommenderas **Sydsvensk arkeologis blogg**. Här finns mycket att läsa och sedan berätta för eleverna. Kanske hittar du till och med något från en plats alldeles i närheten av skolan.

<https://www.sydsvenskarkeologi.se/blogg/category/all>

Nya gravar i Domsten

11/2/2020 1 Comment

Kommer ni ihåg undersökningen vi gjorde under sensommaren/hösten utanför Domsten, norr om Helsingborg. Där framkom oväntat ett välbevarat stenmonument, som vi tolkade att vara rester efter en megalitgrav från början av neolitikum. Under de sista dagarna i fält överraskade platsen oss än en gång, vilket gjorde att vi i nuläget är osäkra på vad det är vi egentligen har undersökt. Under sista fältveckan påträffade vi nämligen tre brandgravar nedgrävda innanför stenkonstruktionens

na har man lagt den för medan den tredje placerats i en liten lateras till yngre säkra på om man har som redan fanns på konstruktionen uppfördes i n första personen

brända ben var den påträffades. Graven var av stenmonumentet. onen var den första är fanns en rund heter på ca 4,5 m bra stenar. Innanför it en stenpackning av bilar den västra delen konstruktionen. Man get på konstruktionen de av större stenar åt har

et. Sammanlagt har 9 m långt och 4,5 m m har man placerat ut i, men dessa är större h. Stenkistan låg inte a kantkedjan, utan var Den var uppbyggd av fanns tomrum i de

Fotografi som visar stenmonumentet under utgrävning, fotograferat från söder.

Anders Gurehall undersöker stenkistan där en kremerad individ har begravs.

Kategorier

- All
- 1600 Tal
- 1600-tal
- 1700tal
- Aktuell Arkeologi
- Analys
- Arkeologifärd
- Arkeologidagen
- Arkeologisöndag
- Bastion Arvprins
- Gustav
- Befästningar
- Bjärehalvön
- Blekinge
- Bolagsresa
- Botildenborg
- Bromölla
- Bronsålder
- Bunkeflostrand
- Bäckaskog
- Contregard
- CT-skanning
- Datering
- Dokumentation
- Domsten
- E22 Sätaröd-Vä
- Erlandsrodden
- Eskilstorp
- Färdhyll
- Fjälkinge
- Flinta
- Flintgruvor
- Forestad
- Föredrag
- Georadar
- Gravar
- Halland
- Hovrätten
- Husensjö
- Hököpinge
- Innovationsprocesser
- Jelling
- Järnålder
- Keramik
- Kistinge

De borstade väl tändarna ordentligt i morse?

24/1/2019 3 Comments

De medeltida lundaborna som begravs vid kyrkogården vid St Olof och som grävdes ut 2017 blev nu studerade i detalj osteologiskt, dvs. med fokus på själva skelettet. Här är ett exempel på ett käkben från en av gravarna som berättar om ett pågående tandbete.

Det du ser mitt i bild är ett hål genom benet i underkäkens utsida, vid första kindtanden. Hålet har orsakats av en enorm varldsbildning som byggts upp inne i benet. Inflammationen har gått via ett kariesangrepp på tanden ovanför. Först fräts kariesen bort av karies och genom de blottlagda rötterna har bakterier enkelt fått tillträde till käkbenet. Den omfattande inflammationen väte till och karvade ut en rejäl håla inne i benet innan den till slut tryckte sig igenom käkbenet och varde kunde komma ut genom sin så kallade abscess. En upplevelse som nog både var lätande och fruktansvärd för personen i fråga.

Personen har förmodligen levt med denna abscess öppen en tid och har då och då runnit ut i munnen. På så sätt är det väldigt farligt att gå runt med en stor varldsbildning med nära tillräde till blodomloppet. För att inte säga smärtsamt! Och svårt att tugga! Sena tiden i livet var uppenbarligen pågående för personen i fråga som led av sin tand men även för alla som träffade på hen och kände lukten av förruttnelse ur munnen.

En kronisk infektion i tandbenet kan leda till blodförgiftning (sepsis) och i värsta fall döden. I detta fall har det här börjat som karies i första kindtanden, vilket ledde till att hållet väte och väte så att hela kronan försämrades och eftersom tandrötterna fick sitta kvar kunde de leda in infektionen i benet. Inte utan att man blir lite extra glad en dag som denna att vi har tillgång till tandborstar, tandvård och inte minst tandläkare. Även om det är jobbigt att dra ut en tand så verkar alternativet betydligt värre eller hur?

Undersökningen genomfördes i samarbete med Kulturen i Lund. Läs gärna mer om deras arkeologiska verksamhet på deras hemsida.